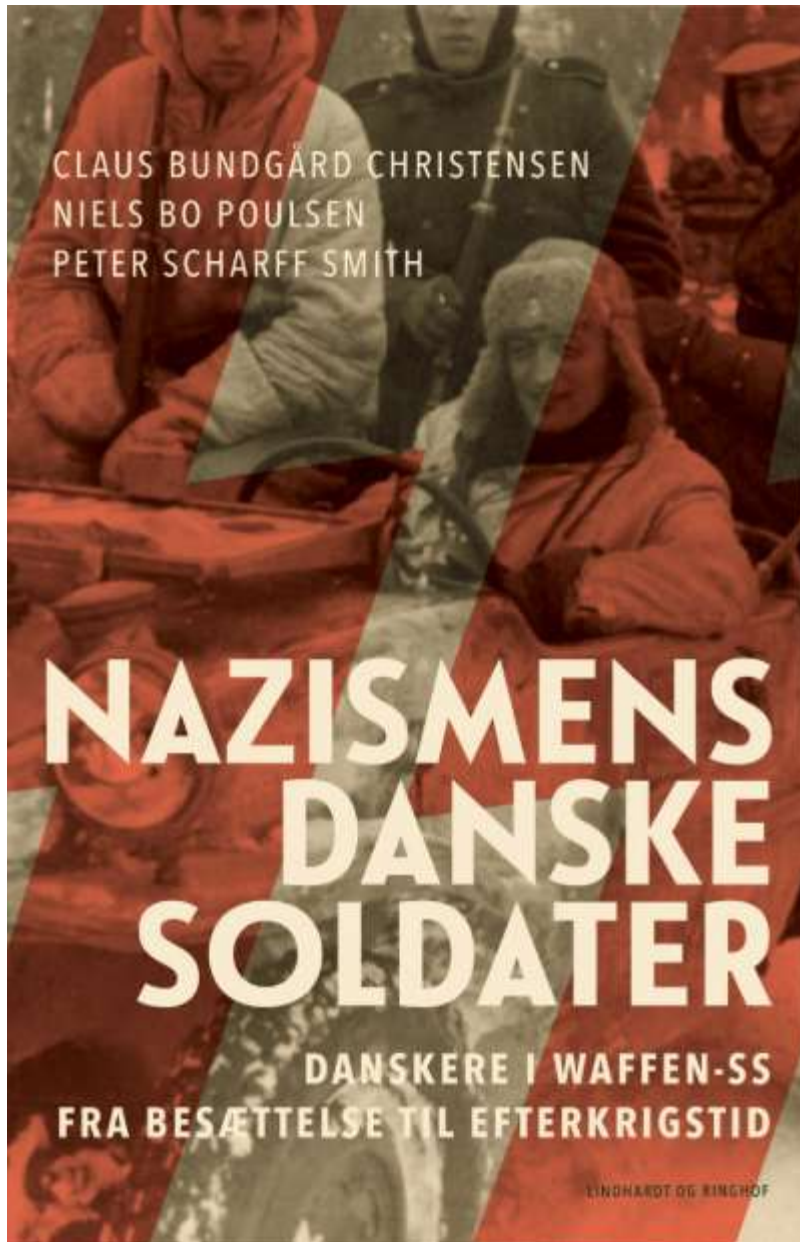

Nazismens danske soldater - Danskere i Waffen-SS fra besættelse til efterkrigstid

Titel: Nazismens danske soldater - Danskere i Waffen-SS fra besættelse til efterkrigstid

Forfattere: Claus Bundgård Christensen, Niels Bo Poulsen, Peter Scharff Smith

Forlag: Lindhardt og Ringhof Forlag 2025, kr. 399,95, 856 sider.

Anmelder: Claus Eskild Andersen

...

De tre rutinerede 2. verdenskrigseksperter behandler i "Nazismens danske soldater - Danskere i Waffen-SS fra besættelse til efterkrigstid" alle tænkelige aspekter af de SS-frivilliges rekruttering, uddannelse, indsættelse, retlige forhold i Waffen-SS, tiden som krigsfange samt retsopgøret og efterkrigstiden. Der kan dårligt udtænkes et område, som de tre forfattere ikke har berørt i dette altfavnende og grundige værk.

Bogen er endnu et opgør eller en nuancering af, hvorfor danskere meldte sig frivilligt til tysk tjeneste under krigen og mens Danmark var besat. I mange årtier efter besættelsen dominerede tidligere danske frivillige SS-soldater eller deres apologeter billedet af de frivilliges motiver og baggrund. F.eks. beskrev den danske officer – Oluf Krabbe, frivillig i tysk krigstjeneste – i sin bog fra 1976 om de frivillige og deres motiver for at melde sig til tysk krigstjeneste således:

- Militærfaglig interesse 2-5%
- Krigerisk eventyrlyst 5-10%
- Utilfredshed med private forhold 3-5%
- Antikommunistisk indstilling 20-25%
- Behov for national oprejsning ud fra traditionel konservativ indstilling 10-15%
- Ønske om politisk fornyelse i Europa ud fra overvejende nationalsocialistisk indstilling, men uden klar idédefinition 15-20%
- Som ... (ovenfor), men medlem af et nationalsocialistisk parti eller fra en familie med partimedlemmer 30-35% (O. Krabbe "Danske Soldater i kamp..." 1976, side 22).

Beskrivelsen var skudt helt ved siden af, enten fordi Krabbe ikke vidste bedre, eller måske snarere, fordi han ønskede at fremstille et skønmalet billede af de danske frivilliges baggrund og motiver. De her omtalte tre forfattere har korrigeret det fejlagtige billede ved at slå fast, at ud af de danske frivillige i tysk tjeneste var halvdelen (side 592) medlem af et af de danske nationalsocialistiske partier, og stort set resten havde stor sympati for nazibevægelsen. Det er derfor ikke uden grund, at forfatterne har valgt at give deres bog den rammende titel: "Nazismens danske soldater". Krabbe døde i øvrigt i en høj alder i det fredelige efterkrigstids Danmark, og som den forhærdede nazist han var og blev, forblev han fortsat, som de fleste andre af de frivillige, aldrig klogere.

De tre meget flittige historieforskere har hver for sig og i fællesskab, siden deres første fælles værk om de frivillige i tysk krigstjeneste i 1998, udgivet mange faglærte bøger samt utallige artikler om

mange emner, men især om besættelsestiden og særligt om de danske frivillige i tysk krigstjeneste. Tidligere har de udgivet "Under hagekors og Dannebrog", som var den første faghistoriske bog om de danske frivillige i tysk krigstjeneste, og dernæst værket om Waffen-SS generelt fra 2015, som også blev grundlaget for en række udenlandske udgivelser, og nu "Nazismens danske soldater" fra 2025, som de selv kalder for et synteseværk i forhold til deres første udgivelse, og som til dels bygger på bogen fra 1998.

Herunder skal særligt fremhæves gennemgangen af SS-division "Wikings" indsættelse på østfronten som et af de bedste afsnit om division "Wiking", der nogensinde er skrevet. Mange af stednavnene, som bliver gengivet i afsnittet om "Wiking" kan genkendes fra den aktuelle krig i Ukraine, hvilket gør beskrivelserne endnu mere nærværende og aktuelle for den samfunds- og historieinteresserede læser.

Desværre kludrer forfatterne noget i de særegne SS-grader kontra de danske officersgrader. Det fremgår bl.a. af sammenstillingen af majorgraden kontra kaptajnsgraden (Sturmbannführer). På side 832, bilag 1, er i værket gengivet de særegne SS-grader, som oprindeligt har deres rod i den nazistiske organisationsstruktur, over for de tilsvarende danske militære grader i den danske hær. Her begår forfatterne den samme fejl, som mange andre har begået før dem – simpelthen at sammenstille den tyske grad Sturmbannführer med den danske grad major, hvilket er forkert, idet graden major var forsvundet i næsten 100 år i den danske hær (1867-1962), før den blev genindført. Derfor svarer Sturmbannführer reelt til kaptajn og den lavere grad Hauptsturmführer til kaptajnløjtnant i den danske hær. De tyske SS-myndigheder erkendte på et tidspunkt denne uoverensstemmelse, og de tyske SS-grader blev korrigeret, så danske kaptajner efterfølgende fik graden Sturmbannführer. Der var altså ikke tale om udnævnelser, og dermed tilsyneladende kometagtige springavance, som en del apologeter har hævdet fandt sted, men om en korrektion af forholdene mellem danske og tyske grader (i det her tilfælde SS-grader).

Forfatterne bruger desuden jævnt hen i hele værket begrebet "officerer" om danske SS-førere (eksempelvis side 107 – men generelt tillige i hele værket), hvilket ikke er historisk korrekt. De danske – efter indtræden i Waffen-SS – tidligere officerer blev konverteret til tyske SS-førere, hvilket tydeligt kan ses af Frikorps Danmark-befalingen nr. 25 af 16/8 1941 (se illustration 1). (Se endvidere diskussionen om officersbegrebet kontra fører-betegnelsen: Wegner "Hitlers politische Soldaten" side 181 f. og Westemeier "Himmlers Krieger" side 16).

Det tyske hærarkiv måtte i 1965 på efterspørgsel udarbejde et notat, som redegjorde for, at der ikke var grundlag for, at SS-førere kunne anvende officersbetegnelser fra hæren som deres gradsbetegnelse (Noack: "Sind Führer der Waffen-SS berechtigt, Dienstgrade der Wehrmacht zu verwenden?" *Das Militärarchiv*, november 1965, hæfte 7, side 9–20). Arkivet kom frem til, at det var der ikke baggrund for. I de omfattende tyske arkiver forefindes ingen originale dokumenter med betegnelsen SS-officer – men udelukkende originalbetegnelsen SS-fører. Rigsføreren for SS, Heinrich Himmler, slog personligt hårdt ned på enhver, som ikke overholdt disse regler. Også efter krigen kan man se, at de tidligere SS-frivillige fortsat i deres kammeratskabsblade, som fortrinsvis var til internt brug, holdt sig til SS-graderne og betegnelsen SS-fører fremfor SS-officer. Hvis man kigger på det i denne anmeldelse illustrerede eksemplar af Frikorpsets befaling nr. 25 af 16/8 1941 kan man se, hvordan danske linjeofficerer i befalingen konverteres til SS-førere.

Fire af de danske linjeofficerer endte endog med at blive fuldgældige SS-medlemmer, idet de søgte optagelse og blev godkendt som fuldgældige medlemmer af den sorte orden. Holger Arentoft forekommer eksempelvis i SS-aldersordenlisten (Waffen-SS "SS-Obergruppenführer bis SS-Hauptsturmführer. Stand vom 1. juli 1944", side 35 – samt SS-Personelveränderungsblatt 30. januar 1945, side 6 med SS-medlemsnummer) – hans personale aktstykke findes i kopi på Rigsarkivet – og Per Sørensen har ligeledes et aktstykke i RuSHA's (Rasse und Siedlungs- Hauptamt) arkiv, hvor han også er afbildet med den SS-daggert, som udleveres ved medlemskabet af SS-ordenen og kun må bæres af fuldgældige medlemmer af denne orden. Den næste danske linjeofficer var Poul Ranzow Engelhardt, hvis aktstykke i RuSHA's arkiv tilsyneladende er gået tabt. Til gengæld er Engelhardts uniform med tilhørende og vedhæftet SS-daggert udstillet på Krigsmuseet. Den fjerde danske linjeofficer, som ansøgte om og opfyldte SS' noget bizarre optagelsesbetingelser var Christian Steenholt-Schütt (aldersordenlisten, side 34), som gik i klasse med Per Sørensen på Hærens Officersskole. Han nævnes sjældent, fordi han i fm. optagelsen i SS skiftede statsborgerskab fra dansk til tysk. Disse fire linjeofficerer udgjorde alt i alt en forholdsvis stor del af det i øvrigt lille antal danske linjeofficerer i tysk krigstjeneste, hvoraf de omtalte vides at have opnået fuldt medlemskab af den sorte orden, hvilket i allerhøjeste grad understreger deres store tilknytning til nazismen. Dertil tydeliggør mere end noget andet deres engagement i den mest rabiate form af nationalsocialisme, som det tyske diktatur kunne fremvise.

Desværre er illustrationerne i bogen generelt gengivet i en dårlig kvalitet, idet de er mørke og ikke særlig skarpe. Måske hænger det sammen med trykningen af udgivelsen og bogens pris, idet den må vurderes til ikke at være særlig dyr i ft. sideantal og det øvrige faglige indhold, hvilket på den ene side

er en god ting, og som man dårligt kan klage over, men som på den anden side tilsyneladende går ud over kvaliteten af udgivelsens tryk og illustrationernes skarphed.

Poul Neergaard Rasmussen, som nævnes flere gange på side 300 og 301, skal nok snarere være Poul Neergaard-Jacobsen, tidligere politibetjent og officer af reserven i hæren, hvilket også fremgår af registret side 849. På side 505 nævnes en Knud Arentoft, som rettelig er Orla Holger Arentoft, der ligesom Knud anføres i registret (side 844).

Billedet på side 69 viser ikke Kryssing, som angivet, men kaptajn Eskild Nieuwenhuis Møller, som skulle stå for rekrutteringen af de danske frivillige hjemme i Danmark. Kryssing bar, som det fremgår af andre fotos fra paraden, en khakiuniform (M/23) med kasket. Kryssing anføres på side 608 at være den højest rangerende udlænding i Waffen-SS, hvilket ikke er korrekt. Selvom det bliver anført flere gange – også i anden litteratur – var der andre udlændinge med endnu højere grad end Kryssing i Waffen-SS (eksempelvis Rudofis Bangerskis).

Det siger næsten sig selv, at forfatterne behandler krigsforbrydelser, der blev begået af danske soldater og Waffen-SS i det hele taget, omfattende og indgående. Her forlader de tre historikere sig i høj grad på forskning til anden side men også på egne interview samt breve fra de tidligere frivillige. Her er der faghistorisk ikke noget at komme efter, og det vil sikkert ærgre mange apologeter og tilhængere af den nazistiske ideologi, at emnet behandles ret så indgående. Apologeter, som den amerikanske historiker Steven Zaloga over en kam kalder "nazi-fanboys".

Heldigvis har forfatterne denne gang forsynet udgivelsen med et register i modsætning til udgivelsen fra 1998 – en klar og nødvendig forbedring i et værk af denne faghistoriske kaliber. En yderligere forbedring havde været, hvis noterne tillige havde været indføjet i registret.

Afslutningsvis må det anføres, at forfatterne i høj grad har opnået deres annoncerede formål ved med denne bog at udgive det ultimative værk om nazismens danske soldater, og værket er en værdig og i høj grad opdateret opfølger på deres efterhånden 30 år gamle værk om samme emne. Bogen er velskrevet og voldsomt interessant, også for læsere, som normalt ikke interesserer sig for dette emne. Den i mellemtiden bedrevne forskning på området af forfattertrioen har fundet en form og et leje, som lægger sig fint i den fornemme omfattende og generelt kvalitetsmæssigt høje niveau af besættelsestidshistorie, som faghistorikere har bedrevet, og som vi har været vidne til i de senere år.

For også at lufte den aktualitet, som værket også indeholder, anfører forfatterne: "Som verden ser ud i dag, er det ikke mindst oplagt at bruge historien om de danske SS-mænd som et studie i politisk ekstremisme, antiparlamentarisme, antisemitisme, racisme, krig og radikalisering. Selv om ingen af de SS-frivillige sandsynligvis er i live, kan fortællingen om nazismens danske soldater være med til at gøre os klogere på nutidens omfattende udfordringer for demokratiet som samfunds bærende institution" (side 709). Og selv om historien jo ikke gentager sig, kan den i perioder godt minde om forudgående historiske episoder.

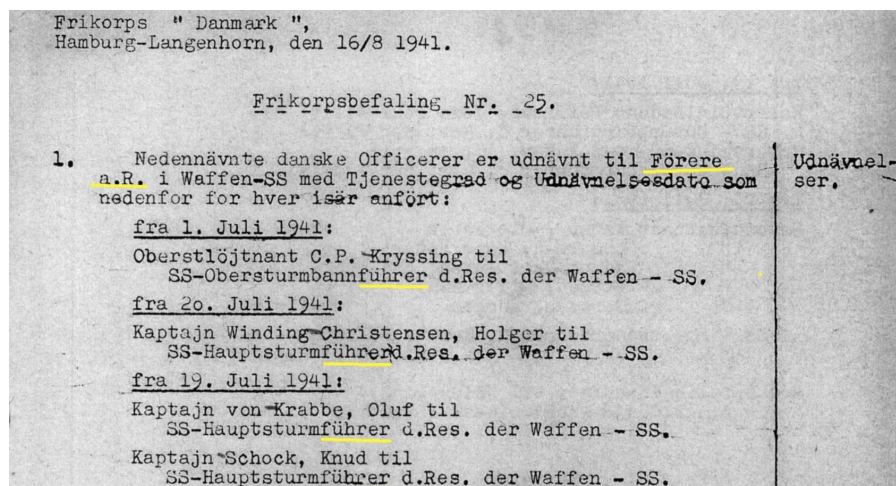
Trods en række småfejl i bogen, som dog ikke vurderes overhovedet at trække værket voldsomt i en negativ retning, gives bogen sammenfattende fem faner, idet værkets brødtekst er fagligt velfunderet og letlæselig for den historisk interesserede læser.

Forfatternes ambition om at kreere et faghistorisk standardværk om de danske soldater i tysk krigstjeneste – særligt omhandlende dem med nazistisk overbevisning – må i højeste grad noteres at være blevet opfyldt.

Claus Eskild Andersen, Major, cand.phil.

...

Illustration 1:

Tilføj kommentar

Du skal **logge ind** for at kommenterer på denne samtale.